СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 89. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, субота, 5-го травня 1945. No. 89. NEW YORK and JERSEY CITY, Saturday, May 5, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

Витаймо цьогорічний Великдень братолюбієм —„Писанкою" Українським Жертвам Війни

СОВЄТИ ПОДАТЛИВІ В СПРАВІ ПОЛЬЩІ Й СВІТОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ

Мертва точка, на якій станула справа створення компромісового уряду в Польщі в переговорах між Трьома Потугами значно оживилася під впливом нових вістей, які наспіли до делєґатів у Сан Франсиско. Маршал Сталін повідомив совєтського міністра закордонних справ Вячеслава Молотова, що він запросив у склад польського уряду бувшого премієра Польщі Станіслава Міколайчика.

Водночас із уступчивістю в польській справі виказали совєтські делєґати в Сан Франсиско більшу згідливість на прийняття додатків до чартеру міжнародної орґанізації, приготованих американцями й британцями. Совєтські делєґати приняли теж добродушно текст для вступу до чартеру, зредаґованого делєґатом Південної Африки, маршалом Яном Крістіяном Смутсом.

Делєґати України й Білоруси в дорозі.

Совєтська делєґація у Сан Франсиско оприлюднює, що делєґації України й Білоруси на міжнародню конференцію вже є в дорозі. Одна делєґація є під проводом Дмитра Мануїльського, друга під проводом Кузьми Бенедика Кісілева. Вони виїхали з Києва й Минська. Їх прибуття надіються впродовж 5 днів.

Оборона самостійности Совєтських Републик.

При орґанізуванню комісії для праці над чартером міжнародньої орґанізації виявилося, що нема кому обняти головство в комісії для зясування засад і цілей. Делєґат Бельґії Ролєн перебрав на себе це місце за Україну, але рішено, щоб чотири предсідники загальної асамблеї обсадили це місце на випадок дальшої неприявности українського делєґата.

Коли вчасі нарад комісії для ґенеральної асамблеї виявилося, що ще не прибув делєґат Білоруси, який має стати референтом, хтось піддав думку, щоб просити совєтських делєґатів, щоб вони тимчасово обняли це місце. Цьому рішучо спротивився маршал Смутс, заявляючи: „Білорусь є дуже відмінна держава від московського уряду" і тому не можна просити Совєтський Союз призначення тимчасового референта від себе. Він рішив, щоб покищо це місце було необсаджене.

Комісії почали працю над начерком чартеру.

Після викінчення вступної стадії із виголошуванням промов на повнім зібранню міжнародня конференція приступила до праці в комісіях для складення чартеру орґанізації Обєднаних Держав.

Американські делєґати заняли такі становища в комісії І: Блюм, Ітон, Вирджінія Ґільдерслів; крім цього кільканацять дорадників із орґанізацій, яким департамент стейту признав право дорадчого голосу. У Комісії II: Вандерберґ, Блюм, Ґільдерслів і дорадники; у Комісії III: Кордел Гол, Конелі, Вандерберґ, Стасен і дорадники; у Комісії IV: Конелі і Стасен і дорадники.

АМЕРИКА ОПРОКИДУЄ ЗАКИДИ МОСКВИ.

До департаменту стейту наспіли звідомлення з Европи, що Совєти піднесли закид, начеб Злучені Держави й Велика Британія перетримувала в своїх таборах 800 офіцирів і вояків Червоної Армії, звільнених з німецьких воєннополонних таборів, а це противиться умові конференції в Ялті. На це департамент стейту вислав до Совєтів рішуче заперечення і подрібно переповів поведінку американців із совєтськими плінниками в таборах.

УРЯД ПЕРЕБРАВ МАЙНИ ТВЕРДОГО ВУГІЛЛЯ.

Секретар нутрішніх справ Гері Ікес, як Адміністратор Топлива, перебрав іменем федерального уряду адміністрацію копалень твердого вугілля на приказ президента Трумана, Це сталося тому, що 72,000 майнерів вийшли на страйк, не вичікуючи кінцевого висліду переговорів між юнією й власниками копалень про віднову контракту.

Уляна Кравченко

Христос Воскрес!

Над світом зброї гук несеться,
Пала від крови обрій весь —
Але сьогодні пісня ллеться:
Христос воскрес! Христос воскрес!

Скінчилась ніч...
Воскресний дзвін
І блиски свіч
І тимјям
Звіщають нам:
Цей День — цей День великий!...

І луг і гай і ріки
Усе, усе в обнові —
І квітка квітонці в діброві
Вість подає:
Христос воскрес! Христос воскрес!

Таємна міць росте в серцях
І лине дух із храму стін
У храм небес:
— О Христе, Христе! О, Розпятий —
Ти і для нас воскрес!

Радіймо враз —
Вдягаймо білі шати...
Благословім весняних трудів час —
Та йдім, хоч по тернах,
Розпалюймо над прірвою
Живі огні!...

Над світом зброї гук несеться,
Пала від крови обрій ввесь —
А ми... Ми вірмо... Будьмо все
[готові —
Тоді залунає і для нас
Воскресний дзвін!

ДЕНІЦ У КОПЕНГАЗІ, ВІДАЙ ДЛЯ МИРНИХ ПРОБ

Націстичний уряд Німеччини, з адміралом Деніцом як вождом німецького народу, перенісся до данської столиці Копенгаґи. До Стокгольму прийшли звідти вісти, що німецький амбасадор у Копенгазі виїхав до данського граничного міста Абенра на стрічу з маршалом Монтґомерім, здається в справі мира. Туди теж поїхав відай Тербовен, німецький комісар для Норвеґії, та ґенерал Ліндерман, німецький командант у Данії.

НАЦІСТ ПРИЗНАЄ ПОРАЗКУ НІМЕЧЧИНИ.

Націстичний уряд не має тепер у своїх руках вже ні одної радіової стації. Він не може вже навіть подати начас своїх комунікатів.

Четверговий комунікат спізнився на кілька годин і був виданий з данської радіової стації в Калюндберґу. Говорив д-р Альберт Шпер, націстичний міністер воєнної продукції, і, як видно було з його слів, говорив в імени вожда Деніца. Його промова замітна тим, що цей націст є першим урядником націстичного уряду, що признав публично, що Німеччина програла війну та що її справа програна. Він взивав німців братися до праці коло продукції харчів, аби врятувати Німеччину від голоду.

ОСТАННІ ОПЕРАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ ВІЙСЬК.

У Німеччині тепер пропадають скоро останні боєві лінії. Фронт у північній Німеччині зник зо злукою британських і американських військ зо совєтськими. Якщо ще є який спротив з боку німців, то тільки проти Червоної Армії, бо німецькі команданти видно держаться тактики здаватися відділами в руки американців і британців та ставити можливо як найдовше опір російським військам.

Американські і французькі війська винищують німців в останнім „мішку" в Баварії. Американці дійшли вже до Лінцу, в Австрії.

ПРОГОЛОСИЛИ ПРАГУ „ШПИТАЛЬНИМ МІСТОМ".

За німецьким донесенням, адмірал Деніц перед виїздом з Берліна проголосив Прагу, столицю Чехословаччини, „шпитальним містом". Це певно значить стільки, що „вільне місто", себто що німці не думають його збройно боронити перед ворожим наступом.

НЕВДАЧНА ВТЕЧА НІМЦІВ З НІМЕЧЧИНИ.

Німецька команда зорґанізувала в балтійських портах величезну гармаду для перевозу німецьких військ з Німеччини до Данії й Норвеґії. Британські летуни, зочивши ці приготовання, напали на німецькі кораблі та зчинили там справжню масакру німецьких військ. Затоплено на місці або ушкоджено зовсім принаймні 64 ворожі кораблі. Казали потім британські летуни, що справили німцям „другу Дункерку".

СОВЄТИ НЕ ВІРЯТЬ У СМЕРТЬ ГІТЛЕРА.

По заняттю німецької столиці Берліна Червоною Армією совєтські вояки й поліція шукали по всему місті за тілом Гітлера. Не найшовши тіла, вони сумніваються поважно в правдивість вістки. Совєтські часописи пишуть, що можливо Гітлер пробує утікати до якоїсь фашистівської держави, і грозять, що совєтський уряд піде за Гітлером, деб він не сховався.

При заняттю Берліна Червона Армія взяла в полон 134,000 німецьких вояків.

ЯПОНЦІ ЗАНЕПОКОЄНІ УПАДКОМ НАЦІЗМУ.

Японський премієр Кантаро Сузукі подав японцям публичну заяву зприводу упадку націзму в Німеччині. Говорив премієр, що Японія передбачувала це, одначе подія всетаки ставить Японію в надзвичайно важке положення. Він казав, що японців ждуть нові труднощі, але він обіцював їм, що вони їх подолають.

БРИТІЙЦІ ЗАНЯЛИ СТОЛИЦЮ БУРМИ.

Третя Британська Армія заняла Ранґун, столицю Бурми. Війна в Бурмі зближається до кінця. Британці заняли теж Пром і Пеґу.

Австралійці поширили свій причал на острові Таракані, де японці ставлять завзятий опір.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МИР НА РУЇНАХ

Обходимо цьогорічне Христове Воскресення, коли вже притихає гук гармат на європейських побоєвищах. Вправді гудять ще там кріси і скорострільи, як і не відпочивають шибениці, але це, як кажуть, належить до ліквідаційної стадії цеї війни, яку вважається конечно потрібною, щоб могти зачати заводити новий лад.

Стоїмо отже вже перед миром в Европі.

Перед миром — на руїнах.

На руїнах сіл і міст, церков і домів науки, фабрик і шпиталів, музеїв і бібліотек, столітніх схоронищ творів людського духа, людської культури і цивілізації.

І на руїнах чесноти, зокрема тої моралі, що її обявив людству Той, якого воскресення отсе святкуємо.

Який-жеж мир думаємо тепер завести на тих руїнах?

Кажемо, що хочемо завернути Европу до християнської моралі й чесноти і так відбудовувати її до нового життя. Ось таке є наше бажання, коли кінчимо криваву розправу з двома грубими силами в Европі, з двома варварствами, що то завзялись не тільки поневолити тіло й духа людини, але виповіли війну ще й самому Богови.

Чи дінмемо цеї ціли?

Мусимо вірити, що дінмемо. Кажемо „мусимо", бо що інше нам лишається, коли те „інше" означалоб світову різню і чи не кінець людської цивілізації? Отже мусимо вірити! Але й віра, яка вона не булаб сильна, свого не діпне, якщо ще й тепер при розбудові нового порядку в світі заважатимуть грубі сили, подібні до тих, що отсе ми їх розвалили; коли диктуватимуть ті, що не визнають в теорії й практиці тих моральних основ, що їх дав світови Син Божий, а за які був людьми засуджений і розпятий.

Згадуємо за те, бо є далі велика небезпека, що груба і безбожницька сила може заважити на мирови на руїнах Европи і на ладі, що по тім мирі настане. А як малоб таке нещастя статись, то чи моглиб тоді віруючі в Христа люди повірити, що мир і лад, створені під обухом такої грубої й безбожницької сили, можуть бути людяними, згідними з божими законами, а тим самим і тривалими?

Тому памятаймо тепер сильніше ніж колинебудь інде, що це ми взивали міліони класти голови в обороні християнської цивілізації. І стіймо твердо при цій постанові та не уступаймо в мирі ніякій силі, що діє в противенстві до засад Того, що з Бога став чоловіком, щоб нас навчити, як треба жити і собою та світом рядити. Скористаймо хоч тепер, по двох тисячах літ, з мук і смерти Христа і з Його воскресення!

Христос воскрес!

Цьогорічна Великодна „Писанка"

Як може бути український Великдень без писанки?

Чи не так відчуває кожна українська хата, кожна українська душа? Таж писанка у нашій крови, в звичаю, в традиції, як багато дечого іншого, що старе, а нам миле й дороге. Вона неначе несвідомий вияв нашої природи, змагаючої до краси, любови, братолюбія. Звідси і бажання мати писанку. Бажання мати у себе красу і нею з другими обмінятись, чи її жертвувати в дарі тому, кого любимо, ким дорожимо, кого шануємо.

Ось цей гарний і стародавний звичай набрав в українському народі в останніх десятиліттях ще глибшого змісту, бо перейшов від особового до загально-народного, а тим самим і до вищого.

Ось так і зродилась була в старім краю „Писанка Рідній Школі", яку ми так щедро піддержували і тут на американській землі. Нарід став свідомішим, то й переніс те, що було йому милим і дорогим у приватному і особистому життю на — ширше поле, на вищі ціли, на глибші й культурніші почування, на освіту і гуманітарну акцію, що обіймають не тільки одиниці, що нам дуже близькі й дорогі, але й на дорогу нам — громаду, на дороге нам — суспільство.

Ось так воно було в українським народі, коли він думав власним розумом, керувався власним серцем і сумлінням, та розбудовував своє життя власними силами і жертвами.

І воно виходило усім на добро! Теж і нам, що тут на американській землі завжди йшли та далі йдемо ось таким шляхом.

Не маючи отже ніякої причини відступати від цього благородного, старого звичаю, приступаємо й цього Великодня до благородного діла, до складання „писанки" на добру і високо гуманну ціль.

Отже на яку?

Чи важко догадатись, коли вдуматись в те, скільки потерпіла Україна, чи в те, що щойно передала американська преса як враження конгресменки Клер Бут Люс, що тільки що вернула з Европи і розповідає, що нема сили описати ту руїну, що вона її там бачила, ні того голоду, хвороб та інших нещасть, що спали на людей в Европі. Що більше: Вона каже, що як війна перестане, то ті нещастя ще збільшаться і довго існуватимуть, заки наступить поліпшення. Ратунок, підкреслює вона, може прийти тільки з Америки, тільки від американців.

Це так пише американка. А щож іншого пишуть нам наші власні вояки, що є з українського роду, а тепер перебувають в Франції чи в Німеччині? Чи не пишуть те саме, тільки з тим додатком, що українці-імігранти чи українці-невільники, що їх стягнула націстівська влада на чужину на примусові роботи, є з усіх — в найгіршім положенню і як такі потребують якнайскорішої й найбільшої помочі!

А звідки та поміч може теперь прийти, як не від американських та канадійських українців? А як на поміч з Америки рахують всі інші народи, що мають свої держави і уряди та амбасади в чужих державах, що пильнують таких допомог, то що говорити про тих нещасних українських примусових імігрантів, дітей поневоленої нації, з яких многі без ніякого ратунку, без ніякої надії на поміч?

Ось на те треба нам памятати в свято Христового воскресення. Тому хай не перейде око читачів нашої газети попри ті слова, що є видруковані грубими буквами на першій стороні, не вичитавши в них заразом морального наказу зложити великодну писанку для українських жертв війни та вислати її до Українсько-Американського Допомогового Комітету в Філядельфії.

Микола Чубатий.

Великдень на спопелілій Україні

Воскресення Христа Господа з гробу попередило повне знищення Його тіла. Тіло Христове бичували, потім на хрест розпиняли, потім вояк для певности, що Христос вмер, копієм пробив його серце. Здавалося противники Христової ідеї зробили все, щоби з творця християнської науки на сто відсотків певности прогнати життя, умертвити апостола нової евангелії, заповіди любови та рівности всіх людей перед Богом.

При гробі поставили сильну, узброєну сторожу римських легіонерів, щоби пильнували гробу перед можливим підступом учнів Христових, а проте, не зважаючи на те все таки прийшло воскресення, а з ним перемога та поширення Христової науки по всему світу. Нова наука стала основою нашої цивілізації. Противники Христа умертвили Його тіло, матеріяльну частину. Його істнування, проте Його наука затриюмфувала над чорними силами пекла.

Смерть та світле воскресення Христа це зміст нашого празника Великодня. Вони якось мимоволі насувають нам рефлексії на тему вищости ідеї над матеріяльними засобами, які в результаті стають безрадними супроти незмірущости самої ідеї.

Народи Христові страдники.

В часах найгіршого положення польського народу під потрійною займанщиною по невдатнім Листопадовім Повстанню Польщі проти Росії, найбільший польський поет Адам Міцкевич порівнав свою батьківщину до Христа терплячого за гріхи всіх народів. Подібне теж порівнання українського народу з Христом терплячим за справедливість на світі зробив Микола Костомарів, який теж безмежні терпіння українського народу порівнав до Христових мук. Ці терпіння українського народу не пропадають на марно, вони немов скарб капіталізуються в користь вищої ідеї, ідеї правди та добра поміж народами. Терпіння українського народу стають немов капіталом, що прислішує його визволення, його воскресення.

Від часів, коли це писав Костомарів минає рівно сто літ, з того визволення не видно, український нарід по кожнім світовім пожарі переходить в ще важче положення приходять ще важчі терпіння. Чиж це воскресення, скаже неодин син України, знетерпеливлений діждатись повного воскресення України як вільної країни серед других свобідних народів, буде хоч тим разом уже й воскресенням волі України?

Та одно є певне, що терпіння українського народу не пішли на марне, український нарід важко страждає, але робить крок за кроком вперед, щораз то близче до свого повного ідеалу, стати хазяїном домовитим та господарем на власній землі.

Коли ми так кинемо оком на положення українського народу нині, та на положення українського народу перед сто роками, то ніхто не всилі заперечити, що український нарід виразно прямує вже до свого повного воскресення. Перед сто роками український нарід це була темна маса селян - кріпаків, що й не могла навіть мріяти про якусь державу, а нині український нарід вже є поважним кандидатом в очах цілого світа на самостійну державу - націю. Питомий тягар українського народу серед інших народів світа очевидно більшає а не меншає. Значиться іде вперед щораз ближче та ближче до своєї мети. Мимо тих страшних ран на організмі українського народу та мимо тих чужоземних легіонерів, що ще й нині стережать України, щоби вона не воскресла, вона таки вже близька свого повного воскресення.

Страстний тиждень українського народу.

Терпіння Христа в останнім тижні страстей перед смертю, по засадам християнської віри були конечно потрібні не тільки для воскресення Христового, але також для спасення людства. Свій страсний тиждень переживає саме тепер український нарід починаючи від першої світової війни, отже вже повних 30 літ. Мав він на початку того періоду свій світлий вїзд до світового Єрусалиму (1917) поміж державні народи. Одначе по короткій славі прийшов один ряд терпінь за другим. Прийшли чужинці та насміватися стали над короткою світлістю України, і бичувати синів її Сбловками, Сибіром, розстрілами, шибеницями та пацифікаціями. І заперечили, що істнує катуваний нарід. Чи це чоловік питали? Чи це нарід, чи він взагалі істнує? Одначе самі страсти українського народу найкраще відповідали, що він істнує, живе та жити буде, бо саме страсти українського народу найкраще самі за себе говорили, що український нарід живе і сон з повік мучителів його зганяе. Бо пощо його мучилиб, пощо розпиналиб, колиб його воскресення не боялися? Тільки тому, що все їм перед очима стояло воскресення українського народу, його власна держава незалежна від чужинців-пришельців, це саме попихало їх до нових та ще раз нових злочинів на зболілім організмі українського народу.

Страсти українського народу стали найкращим свідком та порукою його майбутнього воскресення. Останній рік приніс найстрашніший удар українському народови. Немов повне разорення його тіла. Українська земля спалена та переорана гарматними стрільнами, міліони синів України згинули, або в неволі в далекій стороні. Міста та села перестали істнувати. Здавалосяб, що це остаточний кінець великому страдникови, українському народови.

Одначе це тільки так здається. Україна оживає, нею інтересується нині дословно вже цілий світ. Самі червоні легіонери, що стоять на сторожі гробу волі українського народу, немов стривожені. Самі пропонують Україні місце в міжнародній організації, хоч ще тримають Україну кріпко в своїх руках. Вони самі очікують чогось нового, що статися мусить, бо це природне право життя, дозріваннй та воскресення народів.

Український нарід нині стрічає Великдень на спаленій та спопелілій землі. Сини України уже розігнані по цілому світу, але саме цей найстрашніший удар в матеріяльну частину українського організму віщує, що воскресення недалеке. Мимо всіх тих ударів по фізичнім організмі України, її дух бодр.

На вид скатованого Христа учні Його розбіглися, а апостол Петро на коротко відрікся навіть свого Спасителя. І нині українські слабодухи розбіглися, вірлится їм прямо не хоче, щоби щось нині було в силі протиставитися переможному ворогови. А сам він, той ворог, куди інших думок. Він знає силу поневоленої України, він видить її близьке воскресення мимо спопелілої землі, бо під попелом найскорше перховується жар, що його не легко згасити.

Український Великдень 1945 року стає так на спопелілій землі Великоднем близької перемоги.

МИКОЛА ЛАЗОВИЙ

Христос Воскрес!

Було так страшно тої ночі,
І мати виплакала очі —
Як тіло із хреста зняли...
А дуки мов з весілля йшли.

Гадали вже, що правду вбили —
Радів тупий синедріон;
Скалою тіло привалили...
Радив Пилат-Хамелеон.

Та ще поставили салдатів
Із галябардами на гріб,
Щоб бунт не міг із гробу встати
Щоб з прахом в гробі він погиб.

Було так страшно тої ночі —
Пяніли дуки від вина
І реготалися до схочу —
І мати плакала сумна.

Та ось надосвіт, як в пропою
Катів звалив ледащий сон —
Ударив грім понад горою,
Земля заграла в унісон.

Тай камінь з гробу відвалився,
Від полумя осліп салдат —
Христос воскрес!... І покорився
Йому і враг і супостат.

Усім членам У. Н. Союзу і читачам „Свободи" бажають з нагоди Великодня всього добра — Головний Уряд У. Н. Союзу і Редакція та Адміністрація „Свободи".

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з імігрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

1)

Прольог.

Ревуть, гудуть північні вітри. Замогильними голосами завивають по коминах бідацьких хат і багацьких палат, борикаються, скриплять верхами старезних осин, гайками хвої й ялини, ламнуть і трощать обледеніле гілля, метуть і курять білими хмарами снігу. Стародавними відьмами з Лисої Гори пролітають тисячі миль, рвуть скрізь сніжний покров завмершої землі, де ще недавно так золотим морем хвилювалися неоглядні простори жовтозолотистої пшениці... І скрізь наводять жах і порожнечу смерти на все живуче під небом: зимового доглядача північних канадійських лісів — вовка-сірому, його близького родича, кайота, запізненого бурлаку-медведя, швидконогих серн, рогатих „мусів" і оленів й самого пана природи, власника канадійських степів — людину... Всіх заганяе у захістний куток. Тільки й там не дає спокою...

— Ву-у-ууу!... У-у-у!... Ш-ш-ш-ш... У-у-у... — гуде несамовитий пекельний концерт від Скалистих Гір далекої Альберти до лісів і озер Онтерія, від Ледового океану до сорок девятого рівнобіжника, кордону. Та й на кордоні не спинює його ніяка сила. Вільно й могутно, без віз і паспортів летять вітри на південь, скрізь розсівають страх і бажання заховатись, хочби в землю закопатись, щоб тих несамовитих згуків не чути...

— У-у-у... Гу-у-у!... — завиває вітер. Могутний і вільний викликає все живе на двобій, силою з ним помірятись. І ніщо на світі не може йому простистати...- Гордий і сильний блискавично летить далі, жене білі сніжні обривки хмарок і, наче здивований, притихає...

В жахливу какафонію півночи вривається тиха, ледви вловима музика. Хтось невидний грає. І спів струн то стихає до ніжних згуків співу матері над ліжком засипляючої дитини, то зривається могутними акордами, лунає віддаленими громами, то знов стихає до плачу сироти над матірною могилою. Змагається з ревом вітрів, то знесилений піддається...

Вітри устають. Наче тишком приглядаються, — де сховався той відважний влізливець, що своїми нужденними співами посмів змагатися з ними, володарями півночи? Вглядаються і нічого не бачать крім занесеної снігом ліпянки-хатини під лісом. Нужденною мізерною купкою виглядає вона на тлі неоглядного сніжного степу. Тільки світло з невеликих віконець вказує, що власне там, у цій мізерній хатині причаілося те щось живе і розумне, що не завагалося ставати на змаг з вітрами півночи. Поза хатиною ніяких слідів життя, — скрізь біліє сніжна рівнина...

Вітри розлючуються. Задули, заревли з новою силою. Намоглися зруйнувати хатину, пристановище влізливця, поховати його під зламками, бодай зжахнути своїм ревом, заставити замовкнути... Задули, загули величними тонами перемоги... Заслухався музика... Забігали пальці по струнах і струни видали голоси вітрів, такіж величні і такіж переможні... Какафонія вітрів злилася з симфонією музики, витворилася страшна, велична й чарівна мельодія... Такої музики світ не почує і її не зрозуміє...

Вітри затихли. Відчули себе переможеними. Та в тім, десь здалеку, ледви чутно долетіло до хатини благання помочи у двох мовах:

— Гелп!... гелп!... Рятуйте!...

На крики насторожив вуха великий рудий пес. Зайшовся голосним гавкотом, кинувся до дверей. Його господар прислухався, чи не причулося йому? Крик повторився.

— Якась нещаслива душа швендається такої негоди, Рудьку! — заговорив господар. так, начеб пес розумів його. Був це молодий, років може двацять трьох молодик. На голові топирщилася давно нестрижена буйна темнорусява чуприна. Трохи ясніша щетина неголених вусів і бороди при світлі лямпи відблискувала темним мусянжем. Нахмарене облича перекроєне глибокими поперечними морщинами поміж очима. Розмірний з ледви помітною горбинкою ніс, маленький рот з наче припухлими діточими губами. Чистотою й невинністю маленької дитини світилися блакитні очі, осяяні думкою, хоча й сумні. Малі, як на мужчину руки, з тонкими діточими пальцями. Уявляв собою тип людини, яка перенесла немало нужди й невигід, своїх духових прикмет і діточої чистоти одначе не втратила. Убраний у звичайне робітниче шмаття: брезентовий кіптар, такіж штани й великі ґумові черевики. На його мову рудий пес оглянувся, завиляв хвостом і знову кинувся скребтися до дверей, поглядаючи запитуючо на господаря.

— Зажди, Рудьку, треба убратися, — гомонів хлопець далі. — Побачимо, що там за біда... Може заблудив хто, а може й напад який...

(Дальше буде).

ПЕРША НАША ПОВІСТЬ В АМЕРИЦІ

(З нагоди літературного конкурсу на українській імміграції).

З нинішним числом починаємо містити в „Свободі" повість „Безхатний", котру написав відомий уже автор Олександер Луговий, а котра була відзначена на літературнім конкурсі Українського Народного Союзу. Віддаючи так нагороджену повість до рук, а тим самим піддаючи під критику, читачів часопису і повість і рішення конкурсового комітету, вважаємо за потрібне сказати кілька слів з того приводу, тим більше, що в Америці літературних українських конкурсів ще не було, а тим самим про такі справи панують різні помилкові думки не тільки серед загалу нашої імміграції, але навіть серед осіб, що брали участь у цьому конкурсі.

Конкурс-шукання за таланами.

На конкурс прислали свої твори пять осіб. З тих творів чотири ніяк не були би брані під увагу оціночними комітетами в подібних конкурсах. Автори тих чотирох повістей написали їх так, як принагідний дописувач пише принагідний допис до часопису. Вони не мали навіть того викінчення рукопису, справлених висловів, перепинок, тощо, без яких не тільки всякий конкурсовий комітет, але й усякий видавець, такі рукописи з місця відкидає, навіть рукописів не читаючи.

Наш конкурсовий комітет, одначе, діставши навіть такі рукописи, завдав собі труду прочитати від початку до кінця навіть ті твори. Він саме зрозумів відразу, що це рукописи прислали люди, які не мають просто ніякого досвіду з писанням повістей, але комітет припустив, що навіть між такими людьми може трапитися виімкова людина, що має вроджений повістярський талан. Комітет бачив відразу, що чотири рукописи вийшли від людей, які не є фаховими письменниками ні журналістами, ні навіть людьми з середньою освітою, але він знає про виімкові випадки, що вдачні повістеві твори вийшли від людей без такої освіти, тому він перечитав й ці твори, шукаючи в них за проявами такого вродженого, хочби браком освіти спутаного талану.

На жаль, в чотирох рукописах конкурсовий комітет не міг доглянутися признак такого закритого повістярського талану. Це не значить, що автори цих чотирох творів такого талану не мають; такого комітет говорити не може. Він може тільки сказати, що предложені тими чотирома особами твори не відповідають тим вимогам, які ставиться до повісти. З предложених творів видно було, що автори мають власне про цю справу основно хибні погляди.

Повість, а оповідання.

Передусім вони не розуміють першого вимогу повісти, що вона має бути більшим твором. Повістю (по англійськи „новел") не називається літературних творів, що мають 12 або 18 тисяч слів, які прислано на конкурс. Такі короткі повістярські твори можна назвати оповіданнями (очевидно, як вони ще по своїй сутті й змістом відповідають вимогам оповідань). Літературні твори до 30 тисяч слів називається повістейкою („новелет"). Повістю називається повістярський твір коло 100 тисяч слів. Наші автори не можуть нічим виправдуватися, що вони цього не знали, бо проголошуючи свій літературний конкурс Український Народний Союз виразно сказав, що він оголошує конкурс на повість та кілько слів вона має мати. Хто не написав повістярського твору такої довжини, той повинен був собі ощадити труду з висилкою свого твору на конкурс, що виразно каже, як довгий має бути твір.

Кромі довжини повістярський твір мусить мати ще інші признаки, аби заслугувати собі на назву повісти. Передусім це має бути повістярський твір. Він має бути написаний не так, як пишеться стаття або наукова книжка, а має представляти хід подій, описаних так, щоби читач при його читанню міг уявити себе серед тих подій, аби йому могло здаватися ,що це, що діється особам у повісти, діється йому. Аби вміти так писати, на те треба спеціяльного талану, по части вродженого, почасти виробленого читанням, а ще більше писанням. Не має цей талан звичайно багато спільного з правильною, формальною освітою, з покінченням високих шкіл, з „ученими" титулами, одначе читання інших таких творів певно багато помагає. Можна сказати навіть, що людина, яка не читала багато чужих повістей, доброї повісти не напише. Не напише теж ніхто доброї повісти відразу, зараз при першій спробі. Кожний просто американський письменник, поки йому приняли повість до друку, написав багато повістей, які йому відкинули. Людина, що зражується відкиненням першого твору, ніколи повістярем не стане. Успіх у повістярстві це річ не лише вродженого талану, але й довгої практики. Як кажуть американські письменники, добрий літературний твір це на одну десяту витвір натхнення, а на девять десятих плід поту. І кажуть, що авторови найважче написати перший міліон слів.

Розкривати людське життя, а не закривати.

Повість має бути не тільки повістярським твором певної довжини, але й мусить ще розкривати помотану тканину людських взаємин, розкривати укриті мотиви людського ділання й почування. Можна писати про найпростіші річи, про „простих" людей, але все, якщо повість має бути почитна, мусить розкривати про них річи, яких читач або в життю не помічує, або помічує, але їх не свідомий. Вона може малювати цілу суспільність, або одну родину, або тільки одну (головну) особу, але в усякому разі вона мусить поглиблювати наше знання людей. Тому людина, що людей обсервувати не любить, що в інших людях не може помічувати нічого поза те, що хіба її особисто дотикає, така людина, як візьметься писати щось повістевим способом, то може написати й сотку тисяч слів, а все написане буде банальне й нудне, що цього ніхто не буде з охотою читати. Людина, що вміє й любить обсервувати інших, мусить ще мати охоту писати про те так щиро, як вона все бачить, Людина, що не має охоти бути щирою, повістей писати не повинна. Хто не хоче розкривати того, що для інших закрите, не повинен удавати, що він людям щось розкриє.

Повістяр може писати про своїх знайомих, може писати й про себе самого. Звісно, ні про себе ні про других повістяр не пише за їх іменем. Взагалі всі імена в повістях прибрані, і як де трапиться в життю людина з таким іменем, як людина в повісти, то це ніколи не значить, що про ту живу людину писана повість (хіба що пишеться про якусь справжню особу з минулого).

Кажуть досвідчені повістярі, що кожна людина має в своїм життю матеріял на одну велику повість. Це значило би, що кожна людина могла би написати повість зо свого власного життя. Очевидно, для цього треба передусім охоти розкривати про себе річи, яких інші не добачують. Як хто такої письменницької щирости не має, як хоче писати про себе тільки річи, які всі бачать, або хто хоче писати про себе тільки на те, аби себе вихваляти або свої огидні вчинки виправдувати, цей краще зробить, як не буде вживати для повісти свого життя, бо це буде нудне й нецікаве.

Повість мусить бути написана літературно. Під тим не треба розуміти, що вона має бути писана „по вченому", себто „високими", незрозумілими словами, а це, що вона має бути написана так, аби написане ворушило глибоко читачеві почування й думку й волю. Для цього треба й знати добре передусім мову, якою людина збирається писати повість. Людина, що тої мови добре собі не присвоїла, людина, що вдоволяється якиминебудь словами, зворотами, така людина видно не має ні талану ні охоти завдати собі того труду, що є конечним для доспіху в повістярстві.

Іншою звимог повісти, як усякого літературного твору, є оригінальність. Себто автор повинен сказати нам про життя річи, яких інші автори ще не сказли, і не переповідати нам те, що або всі люди вже знають.

Що переживає імігрант.

Український Народний Союз, проголошуючи конкурс на повість, обмежив її тему до життя українських імігрантів в Америці або Канаді. Цим організація показала, що вона хоче звернути повістярським твором увагу на душевні переживання українських імігрантів. Повість могла трактувати про якунебудь верству чи групу цеї іміграції, навіть хочби передусім про переживання одного чоловіка, що собою представляє більше число людей. Міг автор писати й про себе. Він мав малювати життя людей, що з українського життя на рідній Україні були перекинені в чуже середовище, між чужих людей, чужих культур. Можливо, кожний з нас імігрантів має в своїх переживаннях матеріяли на таку повість, але не кожний імігрант має охоту й знання сказати про це таке, що інші про те не добачують, і сказати це так, аби усім нам було цікаво знати. Іншими словами, твір мав відповідати звичайним вимогам повісти. Серед усіх людей, до котрих дійшла вістка про цей конкурс, найшлося тільки пять таких осіб, котрі думали таке про себе, а з тих пять осіб тільки одна сказала щось таке, що заслугує на публікацію. Велика шкода, що в даному випадку не можна про це всіх читачів наочне переконати, бож не можна печатати те, що на публікацію не заслугує, на те тільки, аби доказасти всім, що воно не заслугує. Такі річи при видавництвах рішають відповідні люди, а при конкурсі так зване конкурсове жірі.

Подаючи до рук читачів часопису цю повість з життя українських імігрантів, можна висказати надію, що ця повість розкриє іншим людям, що знають про заслугуючі загальної уваги переживання імігрантів можливости використати їх для повістярського образу імігрантського життя. Певна річ, що нагороджена повість не є досконалим мистецьким твором, — для цього не було оставлено авторови навіть досить часу, — але й вона може причиниться до повстання в майбутньому такого досконалого мистецького твору про українську іміграцію.

ІВАН БОДРУГ

ПЕРШИЙ НАШ ВЕЛИКДЕНЬ У КАНАДІ

(Історичний спогад).

Обставини.

Одною з перших українських кольоній в Канаді була кольонія Давфін, у Манітобі.

До 1898. року назбіралося нас на тих просторах Середущої Канади яких пару тисяч душ. Сюди поприїздили наші люди з усіх областей Галичини та Буковини: від Сянока по Збруч та Черемош; від Карпат по Буг та Раву Руську.

Кожне з нас привезло сюди з собою свій доокружний говір, свою місцеву ношу та свої предковіцькі звичаї. Багатства ми не привезли з старого краю до Канади, бо звідтіля тоді імігрували тільки самі убогі наші селяни. А вже, поселившися тут на стало, кожна родива про себе мріяла про те, як би й тут у Канаді розвести собі хозяйство на взір заможних господарів у рідному селі.

Ті імігранти, котрі прибули сюди з нашого Покуття та з Лемківщини, розсілися по східному боці Качих Гір. Кольонія скоро протяглася на сорок миль довжини та на десять до трицять миль ширини. А треба знати, що цілі тодішні тамошні простори сповиті були буйними лугами та лісами. Одначе, на кілька літ перед нашим приїздом, хтось (мабуть з індіян) попалив ті ліси. Через те тепер довелося нашим імігрантам відшукувати межі своїх фарм серед моря повалених вітрами сухих лугів та лісів. Грубі ліси-бори, хоч здолу підпечені були пожаром, то все таки остались живими у великих кружелах на мокровинах. Посеред тих непроходимих заломів кожен з нас мусів собі прокидати дорогу на місце, де думав поставити собі оселю.

Перші наші будівлі ставили ми з бервення у вуглы. Чотирі стіни з вікнами та дверима. Замісць звичайної стелі над головою ставили ми низькі дахи з простого кілля, ніби крокви, густо одно коло другого. Такий дах ми накривали грубою верствою довгого сіна або очерету, а зверха прикладали верствою рівно обтесаних кицок (дернюк).

У такій хатині зимою було людям аж надто тепло жити, бо цілі фарми накриті були сухими дровами. Недармо тоді писав якийсь до приятеля в старім краю: „Їдь, мой, до мене, не перемерзай в Галіції, а я тобі тут подарую сто фір дров з моеї фарми..."

Зимуєш було у такій хатині, ліпиш вареники, мастиш салом, заїдаєш свіжою дичиною зайців та куропатв; а як вдалося кому звалити дику козу, оленя або лося (муса), то тоді спокійно люди празникували цілими тижнями у своїх хатинах та гнули собі баналюки. Аж на весні, як упали уливні дощі, а дернюки на даху намокли водою, то в такій хатині не мило було жити. Надворі злива перестала ще вчора з вечора і ти встав рано та сів до сніданку, а тобі „дощ" із стелі поза обшивку зляпав. Треба було під капелюхом споживати дари Божі а усе багаття в хаті накривати веренями.

Журилися наші імігранти (1897 року), як і коли зможуть прочистити собі доволі землі на ярину та на нивку збіжжа. Та журу їх закінчила суха осінь того року. У місяці жовтні настала велика посуха. Люди взялися пропалювати свої фарми. За два-три тижні тієї посухи пропалили вони усі заломи на своїх фармах без нікого труду. Вогненні зарева цілими ночами гралися з димами у високих облаках, а на землі дими запирали людям віддих. Після тих пожарів остались на фармах тільки міліони обгорілих пеньків та огарків, поміж котрими можна було тепер свобідно ходити, а то й плугом орати. Ціла область, як далеко зором сягнеш була одна страшна, чорна та сумна картина. Одначе від тієї пори нашим імігрантам провиднілося в очах, у грудях завітала блага надія на краще завтра, на свій власний хліб тай до хліба...

Наспіла весна.

Люта манітобська зима скінчила свою пору. Ще вчора, в четвер, перед Цвітною Неділею, я, з крісом в руках, бродив глибокими снігами, полюючи за дичиною аби мати за що виміняти в „господарів" свій прожиток. Бо я двацятьтри-літним молодцем виїхав до Канади. У мене не було ще ні своєї дружини ні хатини. Скитався я поміж людьми та жив з того, що крісом здобув на широких пустелях.

Того четверга цілий день потискав лютий мороз, чи не на трицять карбів нижче зера. Наніч я зайшов до дому одного підгірянина. Назвемо його тут „Василь Підгірний". У нього я заночував.

Назавтра рано, як сонечко піднялося в обіди, штовхнув Василь мене сплячого під ребро, тай крикнув:

— „Уставай, брє, бо надворі весна!"

Схопився я на рівні ноги, одягнувся і вибіг з хати на обору.

Боже! Яка зміна! Надворі палає гаряче сонце. Сильний гарячий вітер дує з півдня на північ. У мряковитих воздухах понад головою пролітають з вереском гурми дикого птаства: качок, гусей, журавлів, шпаків. Вереск у воздухах і вереск долом по болотах, бо з усього вчорашнього снігу всюди осталась тільки біла шума та широкі плеса. До вечора тої днини усей краевид почорнів, як був в осені. Такої наглої зміни веремня не тямлю вже за 48 літ мого побуту в Канаді.

Цвітна Неділя.

На третій день тієї весни припала Цвітна Неділя. Веремня було чудове. Я перебував у Василя.

Тієї неділі дуже рано устав Василь з постелі, одягся та вийшов на обору. Яж сів собі на тапчані коло вікна тай поглядав на новий світаючий день. Василь зразу стояв тихо перед своєю хатиною та розглядався по своїй „добрах". А далі, як небо спалахнуло чудовою зарею, Василь відійшов від хати на кількадесять кроків, став серед дороги і виждав перших промінів сходячого сонця. Скоро тільки спалахнуло сонце зза обрію, Василь тричі перехрестився і тричі вдарив поклони до самої землі: Відтак, не піднимаючись, остався стоячи на колінах, зложив долоні до молитви і молився так гаряче, що аж трясся. Закінчив своє моління трьома повними поклонами й аж тоді піднявся та подався вільними кроками в сторону височенної старої смереки, що росла одалік перед його хатиною. Задумався під смерекою, а відтак жвавими рухами виліз поміж гилля, аж під сам верх смереки. Присів на гиляках і довго та пильно вдивлявся в західні сторони. І був би певно ще довго туди глядів, як би одалік від смереки не тріснула під ногами гиляка та не відозвався до нього його сусід Грицько Бідолашний.

„А шьо, ти мой, зране на гачюгу віліз?... Ци не миркуєш ти собі шьос зробити?..." — зажартував Грицько.

— „То ти, Грицю?" А я й не стемивси, так єх задивився у тоті гори", — відказав Василь тай пустився лізти додолу.

Грицько: — „Гм! банно ти за горами? І мені банно, та ніц не вдіємо. Раз сми тут заїхали, то й тут нам амінь".

Василь: „Абих шьи на колінах ліз, то шьи маю раз вернутиси до дому тай обцулувати тоту хату шьо в ній єх віріс і тоту яблінку, шьо мні вігудувала у нашій мізерії. А за нашими горами так, брє, баную шьо аж ні під серцем шьос тисне від ранє до вечера. Коли свищенник приїхав на Великдень, то зїв бих свиченого, та би ні попустило млоїти".

Грицько: Свищенник, о. Дмитрів, написав з Вінніпегу до лашого дека, шьо не приїде, бо має їхати до Галіфаксу за новими маніґрантами. Я казав декови, аби людем нічьо не казав, най си люди зійдут на Великдень, та най вин нам видправит шьо треба та най нам вин паски посвитит".

Великдень.

На віддаль одної милі від Василевої хатини при битому гостинці, на сухій прогалині, стояв закопаний високий білий березовий хрест. Біля хреста чорніли три свіжі могили. Тут спочило троє українських імігрантів, що вже забезпечили собі навіки горожанство канадійської землі. Сюди мала зїхатися ціла українська кольонія на великодню відправу.

Великодна ніч була ясна, погідна. Василь тієї ночі уже не вилазив на смереку, а виліз на кришу своєї хатини. Звідсіля кругом оглядався та схоплював зором в далечині блимаючі світла тих людей, що вночі їхали возами під хрест на відправу. Тарахкання возів по примітивних дорогах та зойкіт погоничів давався чути з віддалі на кілька миль. Нім ще зійшло сонце, ціла площа кругом хреста вкрилася возами. А ближче хреста згуртувалися люди, укладаючи півколесом свої паски та інші „сниди".

Усі нетерплячи ждали о. Дмитрова.

Зі сходом сонця шпаркими кіньми надіхав дяк з родиною, а священика на його возі не було.

„Де пан-отец?" — озвалися з гурту кількоро людей нараз.

„Не приїхав", — відповів дяк. „Написав лист, що на Великдень має стрінути повний корабель свіжих імігрантів у Галіфаксі".

На всіх присутних упало нагле пригноблення. Усі, мов німі, стояли. Аж один радикал з Коломийщини озвався до громади:

„Невжеж нам тут декотрим уже третий рік не їсти свяченої паски? Ану реєнтий, ставайте до столу під хрестом та зачинайте відправу. Ми всі мемо співати Христос воскрес. Хвалімо Його усі разом, а Він нас вислухає тай поблагословить нас на цей рік".

„Правда! Правда!" — загоміла громада.

І став дяк під хрестом коло столу, накритім вишиваними обрусами, тай здоровим голосом почав Утреню: „Благословен Бог наш..."

Уся громада співала повними грудьми, аж як прийшлося співати перше „Христос воскресе", громада з зворушення заніміла, тільки декотрі твердші натурою скінчили співання. Опісля усі знов прилучилися до хору й цілу Утреню та Канон відспівали чудово.

Після відправи дяк Андрій обернувся обличчям до громади та сказав кілька святочних слів. Слова його були такі прості та такі щирі, що громада раділа його мовою, а одна старезна бабуся, що сиділа в сіні на возі, гірко плакала та усе хрестилася та утирала сльози.

У кочелі між пасками стояло ведро свіжої води, а зверха ведра лежало кропило, злаJжене з довгих колосків трави Тимофійки.

Почалось свячення пасок. Хлопчики поприносили з собою товарячі дзвіночки; дзвонили ними безперестанно, пак реєнтий кропив уважно паски і людей і вся громада співала Христос воскрес так гучно, щоб аж дома почули та знали, що деб не жили українські люди, там не згине врочистість свят Воскресіння Христового.

Після посвячення пасок, люди щиро віталися, поздоровлялися, чоломкалися, та, одні плакали, а другі жартували. Молодь зібралася в окрему громаду, чванилася своїми крашанками, а далі й завела хрещика, гагілок та пісоньку про Зельмана. А небо з висот гляділо ясним сонечком та благословило український рід піонірів на вільній Канадійській Землі.

Торонто, Канада; у квітні 1945 року.

Юра Шкрумеляк.

ПИСАНКИ

Вийшла з хати Божа Мати,
Вийшла рано-ранесенько,
Чорним смутком уповита, —
Чом сумуєш, Божа Ненько?...

Не питайте, не займайте,
Бо не легко Їй сказати...
Син Її в тюрмі ворожій —
Їде до нього скорбна Мати.

Їде — і клоняться Їй квіти,
Що зацвіли в чистім полі,
Жалібно скиглять пташата,
Спочувають Їй в недолі.

Їде — аж сонце потемніло...
Що це? — так питає Мати,
Знак таємний, знак зловіщий,
Та кого про це спитати?

Ось під містом є хатина ,
В ній живуть знайомі люди...
— Їдеш до Сина, о, Маріє?
„Їду. Сьогодні суд там буде..."

— Їдеш, Прескорбна, та не бачим
Чи харчів яких узяла,
Може Син Твій там голоден...
— „Я занадто поспішала..."

— Ось, візьми, якраз зварила,
Я ті яєчка чотири, —
Передай Йому, Маріє,
Ще й привіти наші щирі!

Поспішає Діва-Мати,
Аж біля тюрми питає:
— „Де мій Син? Пустіть до сина!"
— Сина тут уже немає!

— Вже був суд і вже по суді...
Видно ж три хрести з Голготи!
Там Твій Син посередині,
А сторожать римські роти...

Мов підкошена упала,
Під хрестом посередині:
— „Люди, люди! Що вчинили,
Синові, моїй дитині!..."

Руки впали у розпуці, —
Її на землі в Христовій крові .
Білі яєчка скупались,
І зробились пурпурові.

І по світі розкотились,
Яйця писані й крашені,
Щоб усім — усім казати
Про глибоку тугу Нені.

ЧУДОМ ЗПІД ШИБЕНИЦІ

У повіті Маріон в році 1893 якась розбійнича банда тероризувала плянтаторів і нігрів. Заговірники називали себе Білошапками, а їх останній злочин був такий, що збили нігра, котрий покинув фарму одної вдови і пішов працювати на фарму Вила Боклія тому, що він ліпше платив ніж могла заплатити вдова. Нігер пізнав декого із своїх напасників і тому родина Боклія заявила, що вона передасть імена злочинців до вжитку судейської лави. Білошапки загрозили Боклям смертю, як вони донесуть судови, але Джім і Вил були відважні і завзяті. Без ніякої зброї вони вийшли з містечка, щоб скласти свідоцтво перед судом.

Як вони верталися домів зі суду, напали на них із засідки Білошапки. Вил Боклі, поцілений кулею, впав з коня і згинув. Джім врятувався втечею. Він розповів, що два чоловіки в часі нападу були сховані за корчами, а один з них, тобто цей, що пострілив небіжчика, називався Вил Порвис.

Вил Порвис був нащадком старої родини, на честь котрої назвали містечко Порвис. Три свояки і два сусіди зізнали, що він був удома саме тоді, як відбувся напад на свідків. Його стрільба не була в ужиттю цілими місяцями. Одначе судейська лава не довіряла свідоцтву свояків і приятелів і видала присуд „винуватий". Порвиса засуджено на смерть. Його мали повісити на шибениці.

Коли наспів день повішення, зібралася на площі перед судом тритисячна товпа мужчин, жінок і дітей. Шериф, який виконує судові присуди і його помічники мали вже досвід у своїх обовязках і тому добре забезпечилися, щоб двері від отвору в який мав попасти висільник, а також і мотузок до вішання, були в належнім стані і щоб петля на шнурку була завязана якслід. Отже все було готове для виконання присуду.

Вил Порвис підійшов на сходи. Помічники шерифа звязали йому руки назаді і звязали ноги разом. Один помічник вже тримав чорний мішок, щоб накинути на голову засудженого. Шериф, який арештував Вила й сильно вірив у його вину, запитався суворо: „Чи маєте що сказати?"

Чистим голосом, зовсім холодно промовив Вил: „Я не зробив цього. Тут є приявні люди, які моглиб мене врятувати, якби схотіли".

Під стіною повітового суду стояв пастор пресвитерської церкви з Коломбії, В. С. Сиблі. Він навідувався до Порвиса в тюрмі і навернув його до віри. Бо досі Вил не належав до ніякої церкви. Провідник вірив, що засуджений чоловік був невинний, а так само вірило багато інших.

Упродовж отих місяців, в яких переслухувано відклики Вила до вищих судових інстанцій, пастор Сиблі й інші члени церкви відправляли за нього молитви кожної середи вечером у своїй маленькій церковці. Зпочатку лише мала горстка приходила на ці зібрання, але згодом громада росла, аж у церкві неставало місця. Їх єдиною надією було, що якось Бог змилується над нещасним. Вечером перед повішенням відправив пастор Сиблі молитви при смолоскипах на площі перед судовим будинком, вчасі котрих сотки людей клякало на колінах.

Після цих молитов пастор пішов дальше молитися вже разом із засудженим. Вил, прикований ланцюхом до долівки, був цілком спокійний. Я зовсім не журюся, що станеться з моєю душею" — казав він.

Наступного дня, коли вже заложено чорний каптур на його голову, пастор і ті, що вірили в невинність Порвиса, далі молилися голосно: „Всемогучий Боже, коли така Твоя воля, стримай руку ката".

Із заложеним мішком на голові, почув Порвис слова: „Боже провадь тебе". Шериф потягнув уже за підойму, щоб нагло вітворити двері, серед чого висільник мав зловитися в петлю, яка мала його задусити. Але нараз шнурок затріщав, а засуджений впав на землю.

Коли люди побачили, як Порвис лежав під шибеницею із заложеним на голові каптуром, звязаними назад руками і докупи звязаними ногами, піднесли крик. Він був живий, а петля гойдалася високо в повітрі над вітвореними дверми.

Що сталося? — допитувалися недовірчиво люди. Таж ніхто не міг придумати такий спосіб завязування петлі, щоб через ню проховзнулася голова засудженого. Бо коли голова дістанеться в петлю, вона зашморгується довкола шиї і людина гине під тягарем повішеного тіла. Самий шериф не міг придумати ошуства, бо він вірив, що Порвис був винуватий. А всетаки Порвис висмикнувся із петлі і остав у живих.

Порвис пояснював це так: „Я чув, як підо мною затріщали двері, як я впав наділ і як потім мені потемніло в очах. Коли я прийшов до себе, я почув слова: „Не бійся, Виле. Ми ще раз спробуємо". І тоді два помічники шерифа вхопили його, витащили вгору по сходах як мішок бараболь і знову почали наладжувати мотузок.

Саме тоді прибіг пастор Сиблі під шибеницю і закликав: „Гей, люди, таж то Божа рука зірвала петлю. Господь вислухав наші молитви. Щож ви на це скажете. Чи має Вил Порвис йти на шибеницю?"

„Ні, ні!" — закричали зібрані. Видко це чудо змінило їх думку про вину засудженого. Вони почали співати, кричати і славити Бога. Безперечно, що вони булиб відбили його від шерифа, як би він знову схотів Порвиса повісити.

Перестрашений шериф взяв засудженого до вязниці і повідомив ґубернатора. Ґубернатор не вірив у чудо, а зарядив слідство. У слідстві виявилося, що шериф не зробив ніякої помилки, а приготування до повішення були зроблені як найдбайливіше. Лише ніхто не міг пояснити, чому це не вдалося. Та присуд суду домагався, щоб Порвиса повісити на смерть, отже ґубернатор не хотів зміняти присуду. Зате адвокат Порвиса твердив, що Порвис уже раз був повішений, то як можна вішати людину вдруге. Та Найвищий Суд стейту тричі відкинув апеляцію і Порвис мав бути знову повішений 12. грудня 1895 р., значить майже два роки пізніше від часу, як його життя було врятуване. Порвис не втратив духа і дальше молився.

Нових доказів не найшли, але в міжчасі прилюдна опінія змінилася. Богобоязні люди почали вірити, що то був Божий знак, коли походзнула петля по шиї засудженого. Порвисови дали спеціяльний привилей, його перенесли із повітової тюрми в Коломбії до тюрми в його рідній місцевости. У передодень нового повішення товпа напала на вязницю і вирятувала його з неї.

Ґубернатор у злости оголосив нагороду у висоті $750, коли хто зловить Порвиса, а $250 для того, хто вкаже на сліди, як приловити тих, що його вирвали з вязниці. Але ніхто не зголошувався по нагороду, хоч кожний знав, що Порвис живе із своєю родиною в горах і кожний знав, хто виконав напад на тюрму.

Незабаром вибрано нового ґубернатора, який учасі передвиборчої кампанії обіцював, що на випадок вибору, він помилує Порвиса. Порвис добровільно віддався в руки влади, а ґубернатор перемінив кару смерти на досмертну тюрму.

По двох роках тисячі прохань наспіло до ґубернатора, щоб Порвисови дарувати кару цілком. Загал був переконаний, що він невинний і що Бог недопустив до виконання кари смерти. Порвис оженився і виховав 11 дітей.

Коли він мав 47 літ життя, прийшов останній акт його життевої драми. Старий плянтатор, Джов Бирд, на смертнім ліжку признався, що то він і ще другий Білошапка вбили Боклія. Вістка про це облетіла блискавкою стейт Мисисипі. Стейтова леґіслятура виплатила Порвисови $5,000 нагороди за невинне терпіння. Він помер перед двома роками, а до самої смерти говорив: „Бог вислухав мої молитви. Він спас моє життя, бо я був невинний".

Інші можуть називати це припадком, але й такі припадки бувають, хай навіть лише один за ціле існування світу.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЖАРТИ

Спізнені думки.

Відїздив чоловік на залізницю, але нехотячи посварився з жінкою. Щоб не лишати жінку в гніві, він перепросив її, кажучи:

— Ти маєш рацію, моя дорога, а я був у блуді, як ти звичайно буваєш.

Потім він швидко почав бігти, щоб захопити потяг.

— Як то гарно, що мій чоловік приймає вину на себе — подумала жінка, а потім почала роздумувати над його останніми словами.

Перехитрив.

Пишуть про американського міліонера Андрія Карнеґія, що вчасі побуту в місті Єна в Німеччині він просив одного студента дістати для нього підпис славного тоді професора біольоґії, Ернеста Гекеля. По якімсь часі дістає Карнеґі лист від професора такого змісту:

„Оцим посвідчається, що Андрій Карнеґі передав мікроскоп Цумпфта біольоґічній лябораторії університету в Єні". Підписано: Ірнест Гекель.

Негайно Карнеґі вислав лябораторії бажаний мікроскоп.

„Над-чоловік".

У місті Ахен піймали американці до неволі німецького капраля з дитинячим виглядом. Полонений признався, що має 11 літ життя. — „Як могла армія приймати такого молоденького хлопця на вояка!" — закликав із здивування американський офіцир.

— „Та я не такий молодий" — відповідає хлопець. — „Я вже маю 12 літ, а я сказав неправду, коли мене брали до війська".

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА... КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

ТАРЗАН, ч. 1171. Обвинувачення.

„Це він — брутальний тиран!" кричав перестрашений чорний, показуючи на Тарзана. „Я утік від нього, але тепер я його найшов тут!"

„Подивися на мене ближче!" приказав Тарзан; „і скажи, чи я тебе мучив?"

Але як він наблизився, перестрашений дикун зіпнув і впав на землю.